

Epipaleolitoa

GIZAKIA

JANZKERA

ASENTAMENDUAK

KLIMATOLOGIA

FAUNA ETA
LANDAREDIA

EKONOMIA

GARAPEN
TEKNIKOA

PORTAERA
SINBOLIKOA

KRONOLOGIA: 10.500/ 6.000 B.P.

GIZAKIA: Gure modukoa, Homo sapiens sapiens edo Cro-Magnon gizakia.

JANZKERA: Denetariko landare-zuntzak (belarrak, lastoak, azala, hostoak). Oinarrizko lehengaia larrua litzateke oraindik, josita eta botoiekin. Oinetakoei buruz ezer gutxi esan daiteke, baina seguruenik abarketen itxurako zerbait erabiliko zuten. Landare-baliabideak ugaltu ziren janzkeran, hobekuntza klimatikoa zela medio, eta horri dagokion basoaren hedapenaren ondorioz.

ASENTAMENDUAK: Hobekuntza klimatikoa zela bide, pixkanaka-pixkanaka kobazuloak baztertu egin ziren bizigune gisa. Epipaleolitoak aurrera egin ahala (Azil aldia, Epipaleolito laminarra, Epipaleolito geometrikoa) argiago ikusten da hori. Epipaleolito geometrikoan jada, aztarnategi tipikoenak atari zabaleko kanpalekuan eta harpeetan zeuden. Hobekuntza klimatikoaren ondorioz, halaber, Euskal Herriko lurralde guztietan bizitzeko aukera zegoen Epipaleolitoa bukatzerakoan, altuerak ez baitzuen inolako eragozpenik sortzen.

KLIMATOLOGIA: Epipaleolitoarekin Pleistozenoa bukatu zen eta Holozenoa hasi. Klima zeharo epeldu zen; hasieran hezetasun handiagoa zegoen, baina hurrengo alditik aurrera, egungo egoerara hurbildu zen gero eta gehiago.

FAUNA ETA LANDAREDIA: Landaredian, arbola hostogalkorrek (hurritza eta haritza) kolonizatu zituzten Goi Paleolitoko aldi hotzetan argitutako baso-azalera handiak. Animalien artean basurdea, orkatza, basakatu eta katamotza dira epelaldiaren erakusle, eta aldi berean, Pleistozenoaren fauna hotza (elur-oreina, errinozeroa, mamuta, etab.) desagertu egin ziren guztiz.

EKONOMIA: Egokitzapen-garaia zen, ungalatu handi askok epeltzearekin desagertu edo lekualdatu egin behar zutelako. Aurreko sistematizazioari eutsi zitzaion, baina landare eta animalia espezie berrietara egokituta. Itsaski-bilketa, arrantza eta landare-produktuen bilketa ugaltu ziren, aniztasun handiagoa sortuz elikagai-iturrietan. Behar izanez gero, landare eta onddoetatik botikak ateratzen zituzten, ohiko medikuntzak erakusten duen modura.

GARAPEN TEKNIKOA: Beherakada nabaritu zen hezurrezko tresnerian; harrizkoa, bestalde, egokitu egin zen leptolitizazio-prozesuan (ijezte eta txikitze-prozesua). Geometriko txikiekin, tresna konposatuak ugaritu ziren garai honetan. Garrantzi berezia hartu zuten hortzek. Europako Epipaleolitoko

egurrezko tresna ugari ezagutzen dira, leku askotan kontserbatu direlako. Tartean, amuak, arrankaziak, hagaxkak, etab. aurkitu dira.

PORTAERA SINBOLIKOAK: Labar-arteak desagertu zen, eta arte higikorra, ia-ia. Hobiratzeetan, berriz, aurrerakada handia gertatu zen; Euskal Herriko lehenengoak une honetakoak dira (banakakoak izaten ziren). Honen ondorioz, beste munduarekiko sinesmen erlijiosoa sumatzen da jada.

AZTARNATEGI GARRANTZITSUENAK:

Antton Koba (Oñati, Gipuzkoa): A. Armendarizen zuzendaritzapean indusitako kobazulo honetan, Historiaurre berantiarreko geruza-sorta luzea dago (tartean Azil aldiko maila aberats bat ere bai).

Santimamiñe (Kortezubi, Bizkaia): Hainbat urtetan, Hego Euskal Herrian indusitako aztarnategi garrantzitsuena izan da, eta oraindik orain balio sinboliko berezia dauka. Indusketa-ekinaldi trinkoenak Aranzadi, Barandiaran eta Egurenak osatutako hirukoteak zuzendu zuen 1918 eta 1926 bitartean. Euskal Herriko Epipaleolitoan aipatu izaten dira bertako IV. eta V. mailak (Azil aldikoa eta Mesolitikoa).

Fuente Hoz (Anuzita, Araba): Euskal Herriko aztarnategi garrantzitsuenetarikoa dugu Fuente Hoz. Bertan, 1981 eta 1986 bitartean egin ziren indusketak A. Baldeonen zuzendaritzapean. Epipaleolito eta Neolito bitarteko sekuentzia luzea erakusten du.

Zatoia (Abaurregaina, Nafarroa): I. Barandiaranek burutu zituen aztarnategi honetako indusketa-ekinaldiak, zeinetan garrantzi berezia duen Pirinio inguruan kokatuta goteak. Antzintasun handiko Azil aldia topatu zen bertan.